

***bitig* Edebiyat Fakültesi Dergisi**

bitig Journal of Faculty of Letters

Mevlevilik Geleneği ve Vefatının 475. Yılında Muğlalı
İbrahim Şâhidî (1470-1550) Özel Sayısı (Nisan/April 2025)

Bir Eser İki Tercüme: Gülşen-i Tevhid'in Çevirileri Üzerine Bir Değerlendirme

Tuğçe YAŞA TOPRAK

Dr.

Bağımsız Araştırmacı

tugceeyasa@gmail.com

 ORCID 0000-0003-1967-9386

Kitap incelemesi/Book review

Geliş Tarihi/Received: 04.02.2025

Kabul Tarihi/Accepted: 10.02.2025

Atıf/Citation

Yaşa Toprak, Tuğçe, (2025), Bir Eser İki Tercüme: Gülşen-i Tevhid'in Çevirileri Üzerine Bir Değerlendirme, *bitig Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Mevlevilik Geleneği ve Vefatının 475. Yılında Muğlalı İbrahim Şâhidî (1470-1550) Özel Sayısı (Nisan/April 2025), 466-475.

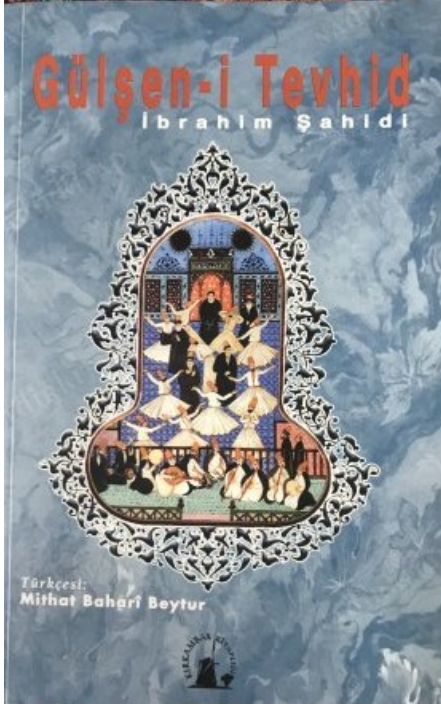

Bu makale iThenticate, turnitin, intihal.net programlarından biriyle taranmıştır.
This article was checked by iThenticate, turnitin or intihal.net.

Bir Mevlânâ müntesibi olan Muğlalı İbrahim Şâhidî (d. 875/1470 - ö. 957/1550), Muğla Mevlevîhânesi şeyhlerinden Hüdâyî Dede'nin oğludur. İlk eğitimini babasının yanında tamamlayan ve Farsça öğrenen Şâhidî, henüz 10 yaşındayken kendisini geliştirmek maksadıyla İstanbul'a giderek Fatih Medresesi'nde ve ardından da Bursa'da Yıldırım Medresesi'nde eğitim görür. Eğitimini tamamladıktan sonra Muğla'ya dönen Şâhidî, manevî bir arayış içine girerek derviş olmaya yönelir ve tasavvufi bir yolculuğa çıkar. Bu süreçte Muğla'da Şeyh Bedreddin'in; Lazkiye'de Mevlevî Şeyhi Fânî Dede'nin; Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin soyundan gelen Paşa Çelebi'nin ve son olarak da Afyonkarahisar'da Mevlevî Şeyhi olan Dîvâne Mehmed Çelebi'nin müridi olur. Derin bir tasavvufi eğitimden geçen Şâhidî, aynı zamanda tefsir ve hadis alanlarında yetişerek Mesnevî'yi şerh eder. Dîvâne Mehmed Çelebi'nin vefatının ardından Muğla Mevlevîhânesi'nde şeyh olur ve hayatının geri kalan kısmını toplumu irşad etmeye adanarak eserlerini de bu doğrultuda verir (Çıpan, 2010, s. 273). Şâhidî'nin *Türkçe Dîvân*, *Gülşen-i Vahdet*, *Merlid*, *Gülşen-i Esrâr*, *Gülşen-i İrfân*, *Tuhfe-i Şâhidî* (Farsça-Türkçe sözlük), *Gülistân Şerhi*, *Farsça Dîvân*, *Sobbet-nâme*, *Müşâhedât-ı Şâhidîyye*, *Tıraş-nâme*, *Risâle-i Âfâk u Enfûs* ve *Gülşen-i Tevhid* olmak üzere on üç eseri vardır (Çıpan, 1985, s. XXVIII).

Bu kitap incelemesine konu olan tercümelerin asıl kaynağı, Muğlalı İbrahim Şâhidî'nin mesnevî nazım şekliyle yazdığı *Gülşen-i Tevhid* adlı eseridir. Eser Farsça bir Mesnevî şerhidir. (Tanç, 2021). *Gülşen-i Tevhid*'de Şâhidî, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin Mesnevî'si'nin her cildinden seçtiği 100 beyti, Mesnevî'nin veznine uygun olarak (fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün) ve beyitler arasında mânâ bakımından bağlantılar kurarak beş beyitle şerh eder. Eser, Mesnevî'nin her cildinden seçilen toplam 600 beyte, Şâhidî'nin 3000 beyit eklemesiyle meydana getirilmiştir (Açık Önkaş, 2013, s. 24). Şâhidî'nin, Ahmed Niyâzî Efendi tarafından İstanbul'da neşredilen (1298/1880) *Gülşen-i Tevhid*'inin, Mithat Bahârî Beytur ve Afif Tektaş tarafından yapılan iki tercümesi bulunmaktadır (Tanç, 2021). Bu kitap incelemesinde de bu iki çeviri üzerine bir tanıtım ve değerlendirme yürütülecektir. *Gülşen-i Tevhid* tercümanı Mithat Bahârî Beytur, İstanbul Eyüp'teki Taşlıburun Sâdî Dergâhı'nda doğar ve küçük yaşta babasını kaybedince dedesi Şeyh Süleyman Efendi'nin yanında yetişir. Bahârîye Mevlevîhânesi'ne mensup olduğu için "Bahârî" mahlasını kullanan Beytur, eğitimini Eyüp'te tamamladıktan sonra Bitlis'te idâdî tahsili görerek İstanbul'da çeşitli devlet memuriyetlerinde bulunur. Arapça ve Farsça'yı dönemin önemli âlimlerinden öğrenir ve Eyüp Hatuniye Nakşibendî Dergâhı'nda mesnevîhanlık icâzeti alır. Mevlevî geleneği içinde önemli bir konuma yükselerek Kasımpaşa Mevlevîhânesi'nde mesnevîhanlık yaparak tekke ve zâviyelerin kapatılmasından önce, Konya makam çelebisi tarafından Mevlevî Şeyhi makamına yükseltilir. Devlet memuriyetinden emekli olduktan sonra, İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü'nde bir süre Farsça dersleri verir. Edebiyat ve tasavvuf alanında da eserler veren Mithat Bahârî'nin şiirleri ve yazıları, genç yaşlarından itibaren

çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlanır. Mevlânâ ve Mevlevîlik üzerine derin bir bağlılıkla çalışan M. B. Beytur, *Mesnevî Gözleriyle Mevlânâ* adlı eserini Mevlânâ'nın İslâmî yönünü vurgulamak amacıyla kaleme alır. 11 Temmuz 1971'de vefat eden M. B. Beytur'un kabri Sahrayıcedid Mezarlığı'ndadır (Işık, 2020, s. 6).

Tercüme ve te'lif birçok eser kaleme alan Bahârî'nin eserleri şunlardır: *Ravza*; *Mibrâb-ı Aşk*; *Gûşvâr Sünbülîstân Şerhi*; *Rûb-ı Kur'ân'dan Bir Sabîfe-i Nûr*; *Destegül*; *Mesnevî Gözleriyle Mevlânâ*, *Şiirleri*, *Aşk ve Felsefesi*, *Münâcât-ı Mevlânâ*; *Le'âl-i Ma'ânî*; *Tercüme-i Risâle-i Şîpehsâlâr*; *Gülşen-i Tevhîd*; *Dîvân-ı Kebîr'den Seçmeler I, II, III* (Atık, 2017, s.5).

Tanıtımda esas alınan Mithat Baharî Beytur tarafından hazırlanan *Gülşen-i Tevhid* tercümesi, Kırkambar Kitaplığı tarafından 2002 yılında basılmış olup toplam 326 sayfadır.¹ Eserin “Ön Söz”ünde Beytur, öncelikle *Dîvân-ı Kebîr'den Seçme Şiirler* isimli eserine gösterilen rağbet için samimi teşekkürlerini sunar ve Muğlalı İbrahim Şâhidî'nin, *Gülşen-i Tevhîd* adlı eserini meydana getirirken *Mesnevî-i Şerîf*ten seçtiği beyitleri Farsça beşer beyitle açıkladığından söz eder

ve eserin okuyucusu olacaklar için şu ifadelerle yer verir:

“Bu kitabın kucakladığı hikmet ve hakikatların âşıklar sultanı Mevlânâ'mızın *Mesnevî*'deki kutsal beyanlarına dayanması ve Şâhidî gibi ilâhî bir ârif-i Mevlevî tarafından da bu beyanların açıklanması kitabın kıymetini belirten ve tam mânâsıyla değerini ispata yeten, kesin ve parlak bir hüccettir. Bu *Gülşen-i Tevhîd*'i gönül ihlâsıyla okuyanlar, kendilerini Allah'ın tevhid feyzi baharıyla açılan ve misk kokuları buram buram göklere yükselen bir manevî gül bahçesinin şafak renkli nuruna bürünmüş gülleri içinde bulurlar” (Beytur, 2002, s. 8).

Beytur “Ön Söz”de Şâhidî'nin *Gülşen-i Tevhîd*'nin Musul Vilâyeti Adliye Müfettişi Serezli Ahmed Niyazi adında bir zat tarafından (1298/1878) İstanbul Tıbbiye Mektebi matbaasında bastırıldığı bilgisine yer verir. Yazar, Şâhidî'nin *Gülşen-i Tevhîd*'ni yanındaki yazma nüshadan tercüme ederken basma nüshası ile *Mesnevî* beyitlerini de Ankaralı İsmail Rûsûhî Dede'nin *Mesnevî Şerhi* ve Nicolson'un bastırıldığı *Mesnevî-i Şerîf* kitabındaki metinlerle karşılaştırarak tercüme ettiğini söyler (Beytur, 2002, s. 10). M. B. Beytur elindeki yazma eserin nerede kayıtlı olduğu ya da nereden ele geçtiği hakkında bilgi vermemiştir.

¹ İbrahim Şâhidî (2002). *Gülşen-i Tevhid*. (M. B. Beytur, Çev.). Kırkambar Kitaplığı.

M. B. Beytur'un tercüme ettiği *Gülşen-i Tevhîd* kitabının "İçindekiler" başlığı şu şekildedir: "Ön söz", "Dîbâce", "Mesnevî'den Seçilen Beyitlerin Dîbâcesi", "Mesnevî'nin Birinci Cildinden Seçilen Beyitler", "Mesnevî'nin İkinci Cildinden Seçilen Beyitler", "Mesnevî'nin Üçüncü Cildinden Seçilen Beyitler", "Mesnevî'nin Dördüncü Cildinden Seçilen Beyitler", "Mesnevî'nin Beşinci Cildinden Seçilen Beyitler", "Mesnevî'nin Altıncı Cildinden Seçilen Beyitler".

Eserin "Dibace" bölümünde Şâhidî'nin *Gülşen-i Tevhîd* hakkında yazdığı "Ön Söz" yer alır. Şâhidî eserinin bu kısmında klâsik bir mesnevînin bölümlerine yer verir. Eser besmele ile başlar; Tanrı'ya hamd ü senâ edilir; Peygamber'e övgüden sonra sebep-i te'lif kısmı gelir. Burada Mesnevî'den seçtiği beyitlerin ârifler tarafından rağbet gördüğünü, dostlarından birinin kendisine; "*Keşke seçtiğiniz beyitlerin birbiri ile bir irtibatı bulunmuş olsaydı, daha boş olurdu, o beyitler her biri pek kıymetlidir, ama mânâ itibarıyla birbirine yabancıdırlar*" şeklindeki söz ve isteği üzerine Allah'a yakardığını ve sonra da Mevlânâ'ya dönüp; "*Senin güzel sırlarını beyan etmeye kudret ver, her söylediğine beş beyit söyleyeyim*" diye dua ettiğini söyler. Kalbi Mevlânâ'nın nuruyla dolan Şâhidî kolayca her beyte beş beyit söyler (Beytur, 2002, s. 11-12). Beytur, *Gülşen-i Tevhîd*'in bu Farsça dîbâcesini orijinal beyitlere ya da Arap harflerine yer vermeden doğrudan nesre aktararak Türkçeye tercüme eder:

"Kardeş! Bu kitap aşk ildir, okursan can gözünden perdeyi kaldırır. Gece ve gündüz gönül doğruluğuyla meşgul ol. Tanrı'nın ârifi ve makbulü ol. Bu, irfan denizidir. Bu denizin yüzgeci ol. Zira bu deniz kıymetli incilerle doludur." (Beytur, 2002, s. 15). "Ben bu kitabı Mesnevî'ye anahtar yaptım, âşıkların arasına fırlattım. Bu anahtarı bulan kişi, kerem ve ihsan göstererek bize dua etsin." (Beytur, 2002, s. 16).

Gülşen-i Tevhîd'in dîbâcesinin orijinal metnine yer verilmeyip doğrudan günümüz Türkçesine aktarılması, akademik araştırma yapacak kişiler için mühim bir eksiklik olsa da amacı sadece *Gülşen-i Tevhîd*'i okumak olanlar için, akıcı ve anlaşılması kolay bir metin ortaya konulmuştur.

Eserde "Dîbâce"den sonra, Şâhidî'nin Mesnevî'den seçtiği beyitlere dair ikinci bir dîbâce bölümü vardır. Bu bölüm "Mesnevî'den Alınan Beyitlerin Dîbâcesi" başlığını taşır. Şâhidî bu ikinci dîbâcede içindeki Mevlânâ sevgisini ifade ederek Mesnevî'nin taşıdığı anlam dünyası üzerinde durur. Beyitleri hangi duygularla seçtiğini bildirirken eserin okuyanlara feyz vermesini ve âşıklara yadigâr olmasını temenni ederek sunuş mahiyetindeki ikinci dîbâceyi tamamlar (Beytur, 2002, s. 22).

Eser "Müfredât-ı Mesnevî, Mesnevî'nin Birinci Cildinden Seçilen Beyitler" başlığı ile devam eder. Beytur kitabının bu başlığı altında Şâhidî'nin Mevlânâ'dan aldığı beyti Latin harfleriyle ve Farsça aslına sadık kalarak verir ve metnin sağında beytin Mesnevî'deki numarasını belirtir. Yazar, Mevlânâ'dan alınan beyti Türkçeye tercüme ederek kalın puntolarla nesre çevirir. Beytur Şâhidî'nin eklediği beş beyte ise nazm olarak yer vermeden bu kısmı doğrudan nesir olarak Türkçeye aktarır:

“Ateşest in bang-i nay u nist bad

Her ki in ateş nedared nist bad”

“Neyin bu sesi hava değil, ateştir. Kimde bu ateş yoksa varlığından geçsin de bir mürşidin huzurunda yok olsun”

“Neyzen’in nefesinden Hu nefesi neyin içine girince, Hu’nun nurlarından bir ateş belirdi. Bu ateşten âşıkların nazarlarına gerilmiş olan perde yırtıldı. Onun şûlesinden gönüllerin ışıkları yandı. Sen gönül ışığının aydınlanmasını istiyorsan bu toprak ve suyun birleştiği balçık karanlığından yüksel, aydınlığa çık. Cihanın iç bozan karışıklıklarından boşal ki, Hu’nun nur üstüne nur olan parlaklığı görünsün. Haydi, altın ve gümüş sevgisinden gönlünü boşalt ki, Hu’nun yani Hakk’ın nurlarından gönlün aydınlansın.” (Beytur, 2002, s.23).

Mevlânâ’nın Mesnevî’si’nin Birinci cildinden alınan 100 beytin şerhi ile tamamlanan ilk başlıktaki bu çeviri metodu, “Mesnevî’nin İkinci Cildinden Seçilen Beyitler”, “Mesnevî’nin Üçüncü Cildinden Seçilen Beyitler”, “Mesnevî’nin Dördüncü Cildinden Seçilen Beyitler”, “Mesnevî’nin Beşinci Cildinden Seçilen Beyitler”, “Mesnevî’nin Altıncı Cildinden Seçilen Beyitler” başlıklarında da sürdürülerek eserin çevirisi tamamlanır. Kitabın sonunda bir sonuç ve kaynakça da yoktur.

Bu kitap incelemesinde değerlendirilen bir diğer eser ise Mustafa Çiçekler tarafından yayıma hazırlanan Afif Tektaş çevirisidir. Bu çeviri, “*Gülşen-i Tevhîd - Tevhîd Bahçesi- Şâhidî İbrâhim Dede, Çeviri ve Açıklamalar*” adıyla 2012 yılında Eren Yayınları tarafından yayımlanmış olup 648 sayfadır.² Afif Tektaş’ın anısına hazırlanan eserin içindekiler ve ithaf sayfalarından sonra gelen “Sunuş” bölümü, kızı Aylin Tektaş tarafından kaleme alınmış olup babası Afif Tektaş hakkında biyografik bilgilere ayrılmıştır.

1905 yılında İstanbul’da doğan Afif Tektaş Galatasaray Lisesi’nde eğitim görür. Aynı zamanda konservatuvarda müzik eğitimlerine devam ederken hayat şartları sebebiyle 1931 yılında Merkez Bankası’nda çalışmaya başlar. Süreç içinde Hukuk Fakültesi’ni bitirerek İş Bankası ve Merkez Bankası’nda müdürlük görevleri üstlenir. Garanti Bankası kurucularından olan A. Tektaş bankanın İdare Meclisi’nde yer alır. Müziğe olan ilgisi sebebiyle 1945 yılında Filarmoni Derneği’ni kurar. Düzenlenen konser, sergi ve daha birçok etkinlikte sanatseverlere büyük hizmetler sunar. Musikiye derin bir ilgisi olan A. Tektaş kayınvalidesinin aracılığı ile Münir Çelebi ile tanıştıktan sonra, tasavvuf alemine girer. Bu zat ile yaptığı sohbetlerden edindiği feyz ile bazı eserler meydana getirir (Tektaş, 2012, s. 10). Aylin Tektaş babasının 1980’de vefatından sonra, kendisinden geriye kalan 10 defterin Arap alfabesi ile kaleme alınmış olmasından dolayı, kendileri için bir bilmece teşkil ettiğini ifade

² Şâhidî İbrâhim Dede. (2012). *Gülşen-i Tevhîd- Tevhîd Bahçesi- ‘Çeviri ve Açıklamalar’* (A. Tektaş, Çev.; M. Çiçekler, Haz.). Eren Yayınları.

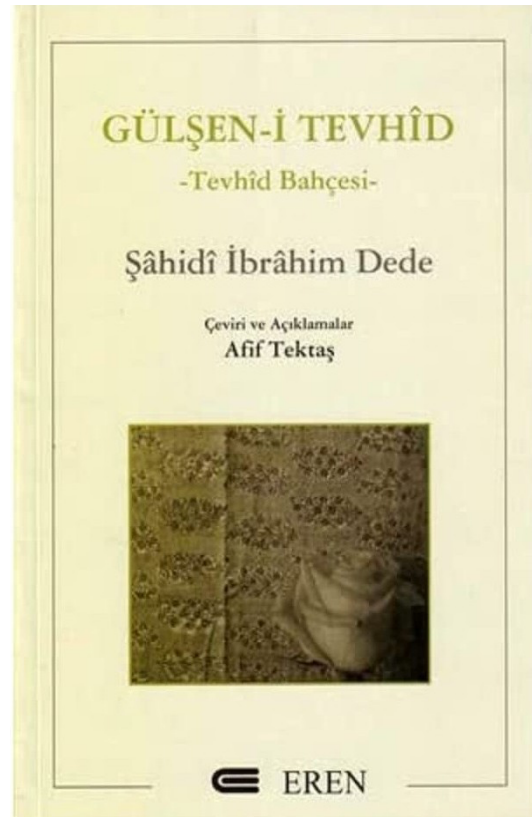
eder. Bu sebeple Mustafa Çiçekler, Yücel Dağlı ve İskender Türe'nin yardımlarıyla bu on defter gün yüzüne çıkarılarak dört eser olarak basılmıştır.

Eserin arka kapağında yer alan bilgilerde Afif Tektaş külliyatı olarak sunulan

1. Mevlânâ'nın Işığında Ramazan Sohbetleri,
2. Şeyh İsmail Ankaravî'nin Mihhâcû'l-Fukara Adlı Eserinin Özü (Fukaranın Yolu)
3. Dilden Gönüle, Tasavvufa Dair Risaleler

isimli eserlerin dördüncüsü ve sonuncusu olan *Gülşen-i Tevhîd*'in yayımlanmasıyla birlikte dört kitaptan oluşan dizinin yayın hayatına arz edildiğinden bahis vardır.

Aylin Tektaş'ın "Sunuş" yazısından sonra, "Kitaba Dair" başlığı gelmektedir. Şâhidî'nin hayatına, eserlerine ve hayatı algılayışına dair bilgilerin yer aldığı bölüm, Afif Tektaş'ın iki defter hâlinde elde bulunan tercümesini yayıma hazırlayan Mustafa Çiçekler tarafından yazılmıştır. Bu başlıkta eserde Farsça metinlerin de yer aldığı bildirilir ve tercümelerin daha çok metne sadık kalınarak yapıldığı ifade edilir. M. Çiçekler, Afif Tektaş'ın Mesnevî beyitlerinin çevirisinde ve bazılarının açıklanmasında Şeyh İsmail Ankaravî'nin şerhinden faydalandığını ve her beytin şerhte geçen cilt ve sayfa numarasını gösterdiğini bildirir (Tektaş, 2012, s. 12). Afif Tektaş'ın cilt ve sayfa numaralarını defterlerde belirtmesine karşılık, M. Çiçekler tarafından yayıma hazırlanan eserde bu numaralar yoktur.

Eserin üçüncü başlığı "Gülşen-i Tevhîd"dir. Bu bölümde yedi alt başlık vardır. Bunlar sırasıyla şöyledir: "Dîbâce-i Müfredât-ı Mesnevî"; "Müfredât-ı Cild-i Evvel"; "Müfredât-ı Cild-i Sâni"; "Müfredât-ı Cild-i Sâlis"; "Müfredât-ı Cild-i Râbi"; "Müfredât-ı Cild-i Hâmis"; "Müfredât-ı Cild-i Sâdis".

Afif Tektaş baskısı, M. B. Beytur'un hazırladığı eserden farklı olarak *Gülşen-i Tevhîd*'in dîbâcesini Arap harfleriyle ve orijinal metne sadık kalarak verir (Tektaş, 2012, s.15).

حمد لا يحصى ثناءى بى قياس
بى نهايت مانت و بى حد ساپس
(2012, s. 15)

Dibace Arap alfabesiyle sunulduktan sonra günümüz Türkçesine de nazmen çevrilir:

“Hesapsız hamd, kıyassız vasf
Nihayetsiz şükür ve hudutsuz şükranlar” (2012, s. 19).

Afif Tektaş bütün eser boyunca çeviriyi nazmen gerçekleştirir.

“Dibace” bölümünün ardından Şâhidî’nin *Mesnevî*’den seçtiği beyitlere dair dile getirdiği ikinci bir dîbâce vardır. A. Tektaş ve M. B. Beytur neşrinde başlıklar örtüşmektedir. *Mesnevî*’den aktarılan beyitlerin dîbâcesine dair olan bölümden sonra, her iki eserde de *Mesnevî*’nin birinci cildinden seçilen beyitlerin aktarıldığı başlıklar gelmektedir. Beytur, “Müfredât-ı Mesnevî ‘Mesnevî’nin Birinci Cildinden Seçilen Beyitler” başlığını tercih ederken Tektaş, “Müfredât-ı Cild-i Evvel” başlığını kullanmıştır.

Afif Tektaş tercümeden önce, *Mesnevî*’den alınan beytin Farsça aslına Arap harfleriyle yer verir ve metni nazmen Türkçeye çevirir. Şâhidî’nin eklediği Farsça beş beytin orijinalini belirterek bu beyitleri de Türkçeye nazmen aktarır. *Mesnevî*’den alınan beyitlerin altına bazen kendi notlarını da ekler. Aşağıdaki örnekte Afif Tektaş’ın tercüme metodu örneklenmiştir:

آتش است این بانگ نای و نیست باد
هر که این آتش ندارد نیست باد
“Bu nâyın ve bu mürşidin nefesi soluk değildir, ateştir
Her kim bu ateşten nasip ve zevk almıyorsa, yokluğa gitsin”
“vema yentiku ani’l hevâ in hüve illâ vahyun yuha”
از دم نایی چو هو رفت اندرو
آتشی پیدا شد از انوار هو
Nâyinin deminden nâye çünkü bir hû gitti
O hû’nun envârından bir ateş peyda oldu
... (2012, s. 41)

Görüldüğü üzere Tektaş, “vema yentiku ani’l hevâ in hüve illâ vahyun yuha” şeklinde bir âyet iktibasına yer vererek dipnotta bu ayetle ilgili “(en-Necm 53/3), ve kendi dileğiyle söz de söylemedi, sözü ancak vahiyden ibaret” şeklinde âyetin yeri ve me’âlini verir. A. Tektaş hemen her fırsatta Mevlânâ’nın *Mesnevî*’sinden alınan Farsça beytin altına, beyti Türkçe nazmen çeviriden sonra, nesir olarak kendisi de bir şerh düşer. Meselâ:

“Lafız ve kelime yuva ve ma’nâ kuş gibidir

Cisim, ırmağın mecrası gibidir, rûh o nehrin akar suyudur”

şeklinde çevrilen Mesnevî beyti, Şâhidî'nin beş beyitle şerh ettiği nazm verilmeden önce Afif Tektaş tarafından nesirle şöyle şerh edilir:

“Ruhun daima revan ve ömrün her dem seyr ve güzerean kılmasına işaret ediliyor. Her kuş kendi yuvasında sakin olduğu gibi her mânâ dahi vaz olunduğu lâfızda öyle sakin olmuştur. Eğerçi zaman zaman mâ-vaza'a lehu'dan çıkıp hevâ-yı istiâre ve kinâye ve teşbih ve mecâzda pervâz eyler, lâkin lâzım geldikte yine yuvasına dönüp karar kılar...” (s. 231).

M. Çiçekler'in eserin “Kitaba Dair” başlığında belirttiği üzere bu şerhlerde Ankaravî'den istifade edilmiş olmalıdır. Afif Tektaş bazen böyle uzun şerhlere, bazen de konuya münasip düşen âyet ve hadis iktibaslarına yer verir.

Kitaptaki “Müfredât-ı Cild-i Sâni”, “Müfredât-ı Cild-i Sâlis”, “Müfredât-ı Cild-i Râbi”, “Müfredât-ı Cild-i Hâmis”, “Müfredât-ı Cild-i Sâdis” bölümlerinde de aynı çeviri metodu uygulanmaya devam edilir. Afif Tektaş tercümeyi Şâhidî'nin düşürdüğü tarih ile noktalar:

“Şükret kitap tamamen erdi

Ölmeden önce nihayet buldu”

“Bu “Gülşen”in nâzımı olan Şâhidî'nin gözleri, irfan nuruyla aydınlanmıştır Yazıp tamamladığında tarih, dokuz yüz kırk (1533-4) idi” (Tektaş, 2012, s. 648).

Görüldüğü üzere her iki yazar da birbirinden farklı metotlarla *Gülşen-i Tevhid*'in çevirisine yer vermiştir. M.B. Beytur'un tercüme boyunca Arap harfli asıl metni vermeden sadece Şâhidî'nin *Mevlânâ'nın Mesnevîsi*'nden aldığı beyti Latin harfleri ile aktararak Türkçe olarak nesre çevirir. Yine Şâhidî'nin beyitlerine de yer vermeden bu beyitleri doğrudan Türkçeye nesren tercüme eder. Afif Tektaş ise önce Mesnevî'deki asıl metni Arap harfleri ile verip ardından Türkçeye nazmen çevirir. Bu çeviriden sonra bazen kendi şerhlerine de yer verir ve Şâhidî'nin yazdığı Farsça beş beytin Türkçe nazmen çevirisini yapar. Her iki çeviride de üslûp olarak farklılıklar bulunsa da anlam büyük oranda birbirine benzerdir.

Her iki kitapta bazı aksaklıklar göze çarpmaktadır. M. B. Beytur'un çevirisinde Şâhidî'nin doğum tarihine dair yer alan Hicrî 875 / Miladî 1725 (2002, s. 8) ifadesi hatalıdır. Doğrusu Hicrî 875/ Miladî 1470 olmalıdır (Tanç, 2022). Afif Tektaş çevirisinde ise Mevlânâ'nın Mesnevîsi'nden alınan beyitten sonra Şâhidî'nin şerhine yer vermeden önce, kendisinin yaptığı şerhi paylaşması eser bütünlüğünü bozmaktadır. Ayrıca bu şerhlerin hangisinin Ankaravî'ye hangisinin A. Tektaş'a ait olduğunu tespit etmek neredeyse imkansızdır. Bu konuda kitapta bir işaretleme sisteminin eksikliği de dikkat çekmektedir. Belki eserin bundan sonraki baskıları için bu öneri dikkate alınabilir.

Bu kitaplar Mevlânâ âşığı iki çevirmen tarafından içtenlik ve samimiyetle okurlara sunulmuş olsa da çevirilerde bir keyfilik görülmektedir. Umberto Eco'nun *örnek okur* ve *ampirik okur* kavramlarını burada hatırlamak yerinde olacaktır. (1995, s.15). Örnek okur; akademik titizlik ve entelektüel yaklaşım gibi sorumluluk hisseden kişidir. Ampirik okurun ise edebiyat malzemesini veya bir sanat eserini keyfi tüketme hakkı vardır ve o akademik veya entelektüel sorumluluklardan âzâdedir. İncelenen tercümelerin popüler neşir maksadıyla yapılmış olmasından hareketle ortaya çıkan iki eserin, ampirik okura hitap ettiği söylenilebilir. Sonuç olarak Klâsik Türk şiiri alanında çalışan uzman araştırmacılar tarafından, Muğlalı İbrâhim Şâhidî'nin *Gülşen-i Tevhîdî*'nin Türkçeye çevirisinin, akademik bir titizlikle yeniden yapılması gerekliliği ortadadır.

Kaynaklar

- Açık Önkaş, N. (2013). *Mevlânâ okyanusundan Muğlalı Şâhidi denizine “Şâhidi şüirleri ve açıklamaları”*. Muğla Belediyesi Kültür Yay.
- Açık Önkaş, N. (2016). *Klâsik Türk edebiyatında Mevlevîlik kültürü ve Mevlevî şâirler*. Eren Yay.
- Atik, H. (2017). Bahâriye Mevlevihanesi post-nişinlerinden Ahmet Mithat Bahârî Beytur'un mevlevîhâne hatıraları. *İstem*, 15(29), 1-24.
- Çıpan, M. (1985). *Muğlalı İbrahim Şâhidî, hayatı, edebî şahsiyeti, eserleri Dîvân ve Gülşen-i Vahdet (tenkidli metin)* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Çıpan, M. (2010). Şâhidî, İbrâhim, TDV. *İslâm Ansiklopedisi*. 38, 273-274.
- Eco, U. (1995). *Anlatı ormanlarında altı gezinti* (K. Atakay, Çev.). Can Yayınları.
- Işık, E. (2020). Midhat Bahârî, TDV *İslâm Ansiklopedisi*. 30, 6-7.
- İbrahim Şâhidî. (2002). *Gülşen-i Tevhîd* (M. B. Beytur çev.). Kırkambar Kitaplığı.
- Şâhidî İbrâhim Dede. (2012). *Gülşen-i Tevhîd- Tevhid Bahçesi- çeviri ve açıklamalar* (A. Tektaş çev., M. Çiçekler haz.). Eren Yayınları
- Tanç, N. (2022). Dîvân (Şâhidî). *Türk edebiyatı eserler sözlüğü*. 15.01.2025 tarihinde <http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/divan-sahidi-tees-1770> adresinden erişildi.